

УДК: 37.015.3

БЕЛАНЮК М.В., кандидат юридичних наук, старший дослідник,
учений секретар ДНУ ПБП НАПрН України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3083-1732>.

УХАНОВА Н.С., старший науковий співробітник ДНУ ПБП НАПрН України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2366-5166>.

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

***Анотація.** У статті на основі широкого кола джерел здійснена спроба розкрити сутність поняття “інформаційна культура особистості”. Досліджено та узагальнено погляди вітчизняних і зарубіжних вчених, що стосуються сутності поняття “інформаційна культура особистості” та запропоновано авторське його визначення.*

***Ключові слова:** культура, інформація, особистість, інформаційна культура особистості.*

***Summary.** The article, based on a wide range of sources, attempts to reveal the essence of the concept of “information culture of the individual”. Authors investigate and generalize the views of domestic and foreign scientists concerning the essence of the concept of “information culture of the individual” and propose the author's definition of the studied concept.*

***Keywords:** culture, information, individual, information culture of an individual.*

***Аннотация.** В статье на основе широкого круга источников осуществлена попытка раскрыть сущность понятия “информационная культура личности”. Исследованы и обобщены взгляды отечественных и зарубежных ученых, касающиеся сущности понятия “информационная культура личности” и предложено авторское его видение.*

***Ключевые слова:** культура, информация, личность, информационная культура личности.*

Постановка проблеми. Вперше за всю історію людства інформація і знання зайняли домінуючу позицію по відношенню до таких найважливіших категорій, як матерія і енергія. Пріоритет інформації у порівнянні з іншими благами і цінностями, набуття інформаційними ресурсами статусу стратегічних, визначається також і тим, що в будь-якій сфері діяльності, включаючи економічну, політичну, соціальну, перевагами володіють ті, хто володіє повнотою доступу до інформації та відповідними засобами її отримання, обробки, поширення і зберігання. Саме тому сучасний період розвитку людства правомірно пов'язують з розвитком інформаційного суспільства, рівень якого залежить не тільки від кількості і якості збереженої інформації та її доступності, а й від уміння нею користуватися у повсякденному житті.

Істотний вплив на суспільну поведінку людини, на розвиток економічної і політичної системи, на функціонування практично всіх соціальних інститутів здійснюють нова система цінностей і новітні пізнавальні й практичні пріоритети, зумовлені трансформацією культури, виникненням нових культурних практик, зміною інформаційного простору сучасного соціуму.

Більшість дослідників переконані, що інформаційний ресурс, який є продуктом інтелектуальної діяльності суспільства, разом з фінансовими, трудовими та іншими ресурсами здатний вирішити глобальні проблеми людства.

Набуття знань про інформаційне середовище, законів його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, інакше кажучи формування інформаційної культури як всього суспільства, так і кожного його члена є надзвичайно актуальним.

Результати аналізу наукових публікацій. Роботи вчених щодо поняття інформаційної культури доводять, що періодизацію розвитку цього феномену можна розділити на три періоди: перший – 70-80-ті роки, другий – 80-90-ті роки, третій – від 90-х років до сьогодення. Поняття інформаційної культури вперше увів в науковий обіг у 1988 р. Воробйов Г. у праці “Твоя информационная культура”, проте не надаючи трактування самого терміну [1]. Починаючи з середини ХХ століття і до нашого часу питання інформації, комп’ютеризації, інформаційної культури та інформаційної компетентності є об’єктом дослідження багатьох українських та зарубіжних вчених, зокрема, Анісімова С., Белякова К., Воронкової В., Гадзало А., Галети Я., Джинчарадзе Н., Дзьобаня О., Калініної Л., Негодяєва А., Партико З., Прудникової О., Ровенського В., Уйомова А., Сопілко І., Степанова В. та ін. Проблема інформаційного права та інформаційної безпеки людини присвячені роботи Брижка В., Золотар О., Фурашева В., Пилипчука В. та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, проблема трактування сутності поняття “інформаційна культура особистості” залишається не вирішеною.

Метою статті є узагальнення поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених щодо сутності поняття “інформаційна культура особистості” та пропозиції щодо авторського визначення цього поняття.

Виклад основних положень. Інформація завжди була найважливішою, невід’ємною складовою частиною життя людини. На думку дослідників, в сучасній цивілізованій демократичній державі до основоположних прав людини належить право на інформацію, адже саме завдяки йому особистість має можливість задовольнити свої фундаментальні потреби [2, с. 11].

Однак до середини ХХ століття зазначена категорія не була предметом пильної громадської уваги і аналізу з точки зору її впливу на особистість і державу. Принципово новий рівень ставлення людства до інформації з’явився після Другої світової війни, коли економічне лідерство стало усвідомлено ототожнюватися з наукомісткою продукцією, глибокими знаннями, вмінням швидко нарощувати професійний потенціал за рахунок вмілої обробки інформації. Якщо раніше в виробничій діяльності людства вирішальна роль відводилась речовим і енергетичним ресурсам, то в наш час головним ресурсом суспільства стала інформація.

Для того, щоб забезпечити адекватне застосування понятійного апарату у нашому науковому дослідженні, перш за все слід уточнити сутність понять “культура”, “інформація”, “особистість”, “інформаційна культура”.

Згідно досліджень О. Прудникової, на сьогоднішній день існує понад тисяча тлумачень поняття “культура” в різних галузях знань [3, с. 12].

Найбільш повно, на нашу думку, поняття “культура” представлено П. Герчанівською у словнику культурологічних термінів, де подано 7 дефініцій поняття. Термін культура походить від латинського слова *cultura*, що означає обробіток, виховання, освіта, розвиток, шанування та в контексті нашого дослідження може бути розтлумачене як “світ символічних позначень явищ і понять, сконструйований людьми з метою фіксації й трансляції соціально значимої інформації, знань, уявлень, досвіду, ідей та ін.” [4, с. 96].

Згідно трактування словника української мови, культуру слід розуміти як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії [5, с. 394]. Схожу трактовку надають і укладачі психологічного словника, де поняття культура розглядається як сукупність досягнень і високий рівень розвитку людства в суспільному виробництві, розумовому і духовному відношеннях [6, с. 150].

З точки зору правової науки поняття “культура” розуміється як сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації),

нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти [7].

Поняття “культура” розмежовує природний світ і світ соціальний, створений людиною в результаті праці. Громадянин стає членом суспільства в міру засвоєння знань, мови, цінностей, норм, звичаїв, традицій свого народу, своєї соціальної групи і всього людства. Культура – це засіб вираження творчості, формування індивідуальної самобутності та зміцнення відчуття себе в суспільстві. Культурний досвід – це можливості для дозвілля, розваг, навчання й обміну досвідом з іншими. Аналіз можна було б продовжувати, однак вже зазначене надає можливість зробити висновок, що культура, як соціальне явище, здійснює важливі функції, які полягають в трансляції соціального досвіду, збереженні соціальної інформації та соціалізації, і саме культура робить людину особистістю.

Найбільш вагомим дослідженням щодо визначення терміну “особистість” знаходимо в царині психології, проте, за словами Смирнова С., жодне визначення не надає вичерпної інформації та не фіксує найбільш суттєві особливості такого складного і багатопланового утворення як особистість [8, с. 85].

Наведемо тлумачення терміну “особистість” у різних галузях знань:

- у психології: 1) особлива якість, що здобувається індивідом у суспільстві, у сукупності відносин, суспільних за своєю природою, у які індивід залучається [9, с. 385]; 2) феномен суспільного розвитку, специфічне утворення, індивід, соціокультурна форма існування психіки [6, с. 195]; 3) індивідуальна форма існування і розвитку соціальних зв'язків і відносин [10, с. 4].

- культурології: 1) поняття, що інтегрує властивості людини як *Homo sapiens*, як творця й носія культури, а також як соціальної істоти; 2) стала система соціально значущих рис, що характеризують індивіда як члена суспільства або спільноти [4, с. 138].

- у філософії: 1) суб'єкт суспільних відносин, носій свідомості та системи суспільно значущих якостей [11, с. 457-458]; 2) індивідуальний носій суспільних відносин і функцій, суб'єкт пізнання та перетворення світу, прав і обов'язків, етичних, естетичних та всіх інших соціальних норм [11, с. 357].

Таким чином, в роботах більшості дослідників поняття “особистість” використовується для позначення особливостей, якостей, станів індивіда, обумовлених його діяльністю і комунікацією з іншими людьми.

З позиції права особистість – це суб'єкт права, волі. Її відмінною рисою є прагнення до власної і повага до чужої незалежності. Саме з образом людини як особистості корелюється право.

Поняття особистості має яскраво виражений міждисциплінарний характер і широко вживається у правовій науці, хоча і не містить дефініції самого поняття у законах, але часто зустрічається у Кримінально-процесуальному кодексі України, наприклад: “повага честі і гідності особистості” учасників кримінального судочинства (ст. 9 КПК України), “адміністративне правопорушення з урахуванням особистості винного” (п. 2 ст. 4.1 КПК України). Вираз “особистість винного” вживається в кримінальному законі і в контексті з умовним засудженням (ч. 2 ст. 73 КК України). Цілий розділ (VII) Особливої частини КК України присвячений “злочинам проти особистості”. В процесі судочинства встановлюються “особистість підсудного”, “дані, що стосуються його особи” (ч. 1 ст. 265 КПК України) і т. д. Також широко використовується термін “особа” в цивільному праві, особливо коли справа стосується захисту честі і гідності особистості громадянина у

випадках заподіяння йому неправомірними діями моральної шкоди, моральних страждань з урахуванням його індивідуальних особливостей (ст. 150-152, 1099-1101 ЦК України).

З моменту народження про людину можна говорити лише як про індивіда – представника виду *Homo sapiens*, який має зумовлені природою особливості, властивий йому генотип. В подальшому, в силу існуючих у суспільстві відносин розвиваються її індивідуальні особливості. Таким чином, відбувається поступовий процес її соціалізації, формування її особистості. Тобто, людина не народжується особистістю, а стає нею. З цієї точки зору у порівнянні з поняттям “індивід” поняття “особистість” – з’являється значно пізніше народження людини, а формування особистості залежить від соціуму, в якому вона знаходиться.

Отже, особистість – це людина зі своїми унікальними поглядами та переконаннями, індивідуальність, єдність соціально-психологічних якостей у міжособистісних, суспільних відносинах, яка свідомо бере участь у різних видах діяльності, розуміє свої дії і здатна керувати ними. Саме в цьому розумінні поняття “особистість” використовується в праві.

Перейдемо до аналізу терміну “інформація”, який є латинським за походженням (*informatio* – “відомості, роз’яснення”), теж неоднозначно трактується в науковій літературі. Культурологи під цим терміном розуміють “відомості, дані, повідомлення, що передаються за допомогою сигналів, знаків і є об’єктом зберігання, переробки та передачі” [6, с. 80].

У Великому енциклопедичному юридичному словнику поняття “інформація” розглядається як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві й державі та навколишньому природному середовищі [12, с. 338].

Аналізуючи термін “інформація”, вважаємо за необхідне надати його тлумачення в галузі кібернетики, де воно є одним з найзагальніших понять і тлумачиться як певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо [3, с. 338].

В роботах науковців термін “інформація” трактується як: 1) повідомлення про події, що відбуваються як у зовнішньому, по відношенню до системи, середовищі так і в самій системі [13]; 2) будь-яке повідомлення або передача відомостей про будь-що, що задалегідь не було “відоме” [14, с. 8].

Проведене дослідження щодо тлумачення поняття доводить, що інформація займає вагомe місце в житті людини, адже еволюція нашого суспільства та виникнення державних інституцій завжди були пов’язані з накопиченням, поширенням та обробкою відповідної інформації.

Як вже зазначалось раніше, ХХІ сторіччя завдяки величезному технологічному прогресу та глобалізаційним процесам створило новий тип суспільства – інформаційний. У зв’язку з тим сформувався новий тип людини – “людини інформаційної” [15]. Під впливом технологічної бази й інформаційно-технологічних можливостей змінюються не лише самосвідомість особистості, а й її біологічне і соціальне існування. На думку дослідників, зараз як ніколи слід враховувати кожне з діалектично взаємопов’язаних начал людини – фізичне, психічне й соціальне для повного її розвитку в умовах інформаційного суспільства, Багато суперечностей викликає питання про те, які саме зміни для суспільства принесе інформатизація, проте майже всі дослідники впевнені, що особливу роль у сучасному світі й становленні нової людини відіграє інформаційна культура [16].

Інформаційна культура є частиною загальної культури, адже вони мають певні спільні риси. Крім того, інформаційна культура виступає як неодмінний і продуктивний

чинник засвоєння людиною культурної реальності та культурного потенціалу. На думку І. Негодаєва, сфера інформаційної культури набагато ширша за сферу комп'ютеризації або інформаційної техніки і охоплює процеси наукової діяльності, освіти, управління природними і соціальними процесами, сферу побуту, дозволя [17].

Антонченко М.О. розглядає інформаційну культуру як особливий соціальний механізм трансляції значущої інформації, тобто як спосіб діяльності, що спрямований на накопичення, збереження та передачу ідей, знань і матеріально-духовних цінностей. Інформаційну культуру людини вона визначає як *“системне утворення особистості, яке інтегрує знання про основні методи інформаційних технологій, уміння використовувати наявну інформацію для вирішення прикладних завдань, навички використання персонального комп'ютера і технологій зв'язку, здібності представити інформацію в зрозумілій для усіх формі, орієнтуватися на розширенні та поновленні знань”*. При цьому робиться висновок, що задача освіти сьогодні – створити простір для розвитку інформаційної культури особистості, яка сприяє формуванню самостійного мислення, відчуттю нового, умінню відслідковувати зміни та реагувати на них, умінню приймати рішення в складних нестандартних ситуаціях, що можливо лише за умов повного інформування людини. При такому підході у того, хто навчається повинна складатися свідомо мотивація на постійне розширення професійного та загальнокультурного кругозору, а також уявлення про відкритість системи знань, які набуваються у закладах освіти, переконання у тому, що основу міцності та надійності знань дає лише безперервний процес пошуку та споживання інформації, її критична обробка протягом усього життя [18].

Кудренко О. інформаційну культуру розуміє як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людини в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збору, збереження, обробки, передачі та використання інформації, що забезпечує цілісне бачення світу, можливість його моделювання, передбачення результатів прийнятих людиною рішень [19].

Дуже важливою у контексті нашого дослідження вважаємо позицію Прудникової О., яка здійснила ґрунтовне дослідження сутності інформаційної культури з філософської точки зору. Дослідниця переконана, що інформаційна культура має включати наступні вміння: адекватно формалізувати знання; інтерпретувати формалізовані дані та використовувати нові інформаційні технології у своїй життєдіяльності; ефективно використовувати сучасну комп'ютерну техніку та інформаційні технології, що сприяють формуванню парадигми інформаційної людини. На думку науковця, інформаційна культура має виступати стрижнем світоглядної культури та поєднувати в собі культуру мислення й мовлення, культуру комунікацій, культуру організації праці, культуру роботи з інформацією у всіх її виявах [3].

В сфері комп'ютеризації та інформаційної техніки, в термін “інформаційна культура” вкладають не лише вміння одержувати, накопичувати, шукати, збирати й передавати інформацію за допомогою ЕОМ, використовуючи бази даних і різні інформаційні системи, а й уміння висловлювати свої думки та ідеї в літературній, графічній і художній формах із використанням ЕОМ, уміння спілкуватися та співпрацювати з іншими людьми [9, с. 26].

На думку культурологів, у широкому аспекті поняття “інформаційна культура” слід розглядати як сукупність усіх цінностей в інформаційній сфері, створених людством протягом різних етапів історичного розвитку (поява писемності; впровадження комп'ютерних технологій тощо); у вузькому – як оптимальні засоби маніпулювання знаками, даними, інформацією та подання їх зацікавленому споживачеві для вирішення теоретичних і практичних завдань [20, с. 129].

В галузі економіки інформаційна культура розглядається як невід'ємна складова загальної культури, як правова норма професійної діяльності, яка впливає на правила поведінки, мотивацію особистості, комунікабельність, спілкування в інформаційному суспільстві. Її основними компонентами вважаються: культура організації подання інформації; культура сприймання та користування інформацією; культура використання нових інформаційних технологій тощо [21].

Дотримуються схожої думки щодо тлумачення досліджуваного поняття дослідники Беляков К., Онопрієнко С. та Шопіна І., вважають інформаційну культуру інтегральною цілісністю, що включає світоглядні, ціннісні, когнітивні, комунікативні та інструментальні компоненти життєдіяльності людини, соціальних груп та держави, які у сукупності спрямовані на формування інформаційного суспільства, виступають орієнтиром розвитку інформаційного законодавства і знаходять свій прояв в інформаційній діяльності [2].

На думку дослідника Степанова В., під інформаційною культурою слід розуміти здатність суспільства ефективно використовувати наявні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, застосовуючи для цих цілей передові досягнення в галузі розвитку засобів інформатизації та інформаційно-комунікаційних технологій [13].

Погоджуючись з думкою Галета Я., вважаємо, що інформаційна культура є не лише показником загальної культури в її соціотехнічному аспекті, а й важливою характеристикою професійної компетентності сучасного фахівця, оскільки від рівня його володіння навичками працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями та інформаційно-аналітичними вміннями залежать успішність професійної діяльності, розвиток креативного мислення, здатність моделювати робочі процеси і явища, здійснювати комунікацію [22, с. 25].

Отже, спільною рисою для розглянутих вище підходів тлумачення поняття інформаційної культури є те, що вона розглядається як складова загальної культури, а також тісно пов'язана з розвитком певної сфери професійної активності особистості.

Якщо ж говорити про інформаційну культуру особистості, то значні дослідження цього феномену були проведені Семенюк Н. Дослідниця переконана, що інформаційна культура особистості є умовою успішної адаптації людини до життя.

У новій освітній глобальній філософії серйозна увага приділяється інформаційній підготовці особистості, адже інформація має принципово важливе значення як для тих, хто вчить, так і для тих, хто навчається. Суть такої підготовки в тому, щоб навчити не лише прийомам раціональної роботи з книгою, алгоритмам інформаційного пошуку, ліквідації комп'ютерної неграмотності, освоєнню гіпертекстових, мультимедійних та інших інформаційно-комунікаційних технологій, а й сформувати інформаційну компетентність, яка включає вміння шукати, вилучати та критично аналізувати інформацію, вміння самостійно добувати і виробляти нові знання.

Наявність інформаційної компетентності дозволяє сформувати інформаційний світогляд, який являє собою систему узагальнених поглядів на інформацію, інформаційні ресурси, інформаційні системи, інформаційні технології, інформатизацію, інформаційне суспільство та місце людини в ньому, на ставлення людей до навколишнього інформаційного середовища, а також обумовлені цими поглядами їх переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності [15].

Важливим також є внесок Джинчарадзе Н., яка досить детально працювала над вивченням феномену інформаційної культури особистості. Вона вважає, що інформаційна культура особистості складається з таких багатоаспектних та взаємопов'язаних елементів як: інформаційний потенціал, світогляд та менталітет, інформаційно-орієнтаційна діяльність, мікро- та макро інфомодель, інфопотреба та інші" [23].

Таким чином, одні дослідники розглядають інформаційну культуру під кутом її впливу на суспільство, інші – на особистість, що дає можливість зробити висновок про те, що розвинена суспільна інформаційна культура впливає на розвиток кожної особистості та навпаки – сформованість інформаційної культури суб'єктів соціуму відбивається на інформаційній культурі суспільства.

Узагальнюючи думки вчених, до ознак інформаційної культури особистості можна віднести: здатність використовувати у своїй діяльності технічні інформаційні пристрої та програмні продукти; знати особливості інформаційних потоків у своїй професійній діяльності, вміти адекватно формулювати свою потребу в інформації, орієнтуватися у великому обсязі інформації; вміти ефективно шукати, відбирати необхідну інформацію, аналізувати та критично оцінювати; мати навички коректного інформаційного спілкування, вміти створювати якісно нову інформацію, ідентифікувати і попереджати можливі види інформаційних небезпек (дезінформацію, інформаційний тероризм, фейк) та ін. Невід'ємною частиною інформаційної культури є освоєння нових інформаційних технологій та вміння їх застосовувати для автоматизації рутинних та неординарних операцій, що вимагають нетрадиційного творчого підходу.

Отже, щодо трактування поняття “інформаційна культура особистості”, можна констатувати, що її слід розглядати як частину базисної культури особистості, що характеризує інформаційну сферу життєдіяльності людини і включає: сукупність знань, умінь і навичок роботи з інформаційними джерелами; наявність творчого підходу в сфері інформаційної діяльності, що дозволяє ефективно працювати при пошуку, передачі, отриманні інформації; вміння на цій базі генерувати якісно нову інформацію.

Говорячи про інформаційну культуру, не можна не порушити питання інформаційної свободи, а саме: законність поширення інформації засобами масової інформації, мережею Інтернет, узгодженість термінології в інформаційному законодавстві тощо [24].

Під впливом інформатизації відбувається соціально-економічна трансформація, саме тому виникає необхідність державного функціонально-регуляторного управління в інформаційній сфері завдяки науково обґрунтованим поглядам на багатогранну роль інформаційного права та потребам систематизації юридичних норм в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні.

Дослідники переконані, що зараз як ніколи є потреба в прийнятті більш ефективного Інформаційного кодексу України з систематизованим законодавством, врегульованими інститутами інформаційного права, процедурами та механізмами розподілу адміністративних та технічних функцій щодо інформаційного забезпечення [15; 25; 26].

Крім того, зазначена проблема набула глобального характеру, адже держави не можуть самостійно боротися в повній мірі із тими негативними викликами, які пов'язані з розширенням світової мережі та поширенням кіберзлочинності з одного боку, і потребами у посиленні захисту прав людини, її приватності та персональних даних, захисту авторського права тощо, з іншого.

Кардинальним вирішенням цієї проблеми має стати налагодження системи обміну інформацією щодо питань кібербезпеки в питаннях протидії та попередженню вчиненню злочинів в мережі, що посягають на права і свободи людини і громадянина із залученням можливостей держави, суспільства, бізнесу та громадян [27].

Висновки.

У результаті проведеного аналізу наукових джерел виявлено, що проблема трактування терміну “інформаційна культура особистості” ускладнена багатозначністю цього поняття через його міждисциплінарність. Його можна розуміти як феномен; як

частину особистісного знання, загальної культури людини; як рівень розвитку знань, умінь, навичок; як область знань, що досліджує деякі проблеми; як навчальну дисципліну.

У науковій та навчальній літературі публікується безліч поглядів, часом абсолютно протилежних. Однозначного і всеосяжного визначення цього поняття дослідники не дають. Вивчивши літературні джерела вітчизняних і зарубіжних авторів, і узагальнивши існуючі визначення “інформаційної культури”, ми виявили, що даний термін розглядається вченими з позицій різних наукових підходів, має різні сутнісні ознаки і не має однозначного тлумачення. Найбільш розробленим аспектом при дослідженні проблеми інформаційної культури є її розгляд на рівні особистості.

У нашому розумінні інформаційна культура особистості являє сукупність інформаційного світогляду і системи знань і умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність по оптимальному задоволенню індивідуальних інформаційних потреб з використанням як традиційних, так і нових інформаційних технологій, де пріоритетними є загальнолюдські духовні цінності.

Подальші перспективи наукових досліджень вбачаємо у більш детальному вивченні засобів формування інформаційної культури особистості. Для вирішення цієї проблеми необхідно застосувати комплексний підхід щодо скоординованості робіт соціальних інститутів, діяльність яких спрямована на формування гармонійно розвиненої особистості з високим рівнем інформаційної культури.

Використана література

1. Воробьев Г.Г. Твоя информационная культура. Москва: Молодая Гвардия, 1988. 306 с.
2. Беляков К.І., Онопрієнко С.Г., Шопіна І.М. Інформаційна культура в Україні: правовий вимір: монографія / за заг. ред. К.І. Белякова. Київ: КВІЦ, 2018. 168 с.
3. Прудникова О.В. Феномен інформаційної культури: онтологічний статус та соціоантропологічні детермінанти: монографія / за заг. ред. О.П. Дзьобаня. Харків: Право, 2017. 496 с.
4. Герчанівська П.Е. Культурологія: термінологічний словник. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. 439 с.
5. Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І.К. Білодіда. – (АН УРСР. Інститут мовознавства). Київ: Наукова думка, 1970 – 1980. Т. 4. С. 394.
6. Психологічний словник / авт.-уклад. В.В. Синявський, О.П. Сергєєнкова; ред. Н.А. Побірченко. Київ: Науковий світ, 2007. 274 с.
7. Про культуру: Закон України від 14.12.10 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
8. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 3-е изд., стер. Москва: Издательский центр “Академия”, 2007. 400с.
9. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: в 2-х т. / под ред. В.В. Давыдова и др. Москва: Педагогика, 1983. Т. 1. 392 с.
10. Анцыферова Л.И. К психологии личности как развивающейся системы. *Психология формирования и развития личности*. Москва: Наука, 1981. С. 3-19.
11. Степанов В.Ю. Інформаційна культура сучасного інформаційного суспільства : зб. наук. пр. *Вісник Харк. держ. акад. культури*. 2009. Вип. 27. С. 91-97.
12. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. Київ: ТОВ “Юридична думка”, 2007. 992 с.
13. Семенюк Н. Необхідність інформаційного супроводу освіти впродовж життя : зб. наук. пр. *Гілея*. Київ: ВІР УАН, 2013. Вип. 78 (11). С. 294-297.
14. Анисимов С.Ф. Человек и машина. Москва, 1959. 56 с.

15. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ “Видавничий дім “АртЕк”, 2018. 446 с.
16. Ровенский В., Уемов А., Уемова Е. Машина и мысль. Москва, 1960. 69 с.
17. Негодаев И.А. Информатизация культуры: монография. Ростов-на-Дону: ЗАО “Книга”, 2003. 320 с.
18. Антонченко М.О. Інформаційна культура як складова загальнолюдської культури URL: https://fi.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/2/25.pdf
19. Кудренко О. Проблеми формування інформаційної культури майбутніх офіцерів: матер. V Міжнародної наукової конференції ХНУПС ім. І.Кожедуба, м. Харків, 21-22 трав. 2020 р. Харків, 2020. С. 11.
20. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності: навч. посібник / кол. авт. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко, д-ра філос. наук, проф. З.Е. Скринник. Київ: УБС НБУ, 2015. 609 с.
21. Гадзало А.Я. Інформаційна культура як важлива складова людського капіталу. URL: http://www.rusnauka.com/23_WP_2009/Economics/50415.doc.htm
22. Галета Я. Інформаційна культура в професійній підготовці майбутнього педагога. *Рідна школа*. 2011. № 11. С. 25.
23. Джингчарадзе Н.Г. Інформаційна культура особи: формування та тенденції розвитку (соціально-філософський аналіз): дис. ...д-ра філос.наук: 09.00.03. Київ: Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1997. 452 с.
24. Проблеми інформаційного законодавства України в сфері створення, поширення та використання інформації та шляхи їх вирішення: аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1189>
25. Брижко В.М., Фурашев В.М. Інформаційне право та інформаційне законодавство: наукове видання. – НДПП НАПрН України. Київ: Видавничий дім “АртЕк”, 2020. 288 с.
26. Пилипчук В. Г., Дзьобань О.П. Проблема агресії і насильства: світоглядно-інформаційний вимір. *Освіта регіону*. 2012. № 2. 244 с.
27. Сопілко І.М. Становлення інформаційного суспільства та інформаційні загрози в мережі Інтернет. *Юридичний вісник*. 2017. № 3(44). С.61-69.

~~~~~ * * * ~~~~~